

Två jordbrukskollektiv i Aragonien

Augustin Souchy

1965

Augustin Souchy gjorde 1937 en rundresa i Aragonien och besökte då en mängd av de kollektiverade byarna där. Han skrev ned sina intryck till en bok, som kom på svenska 1938 under titeln Bland spanska bönder. Den bör läsas i sin helhet av alla som så fullständigt som möjligt vill sätta sig in i kollektiviseringen i det fria Spanien under inbördeskriget.

Calanda

På bytorget mitt emot kyrkan reser sig en nyuppförd springbrunn av granit. På dess sockel är CNT:s och FAI:s initialer inhuggna. Kyrkan är i dag förvandlad till livsmedelsmagasin. De olika försäljningsavdelningarna är ännu inte helt färdiga – köttbutiken befinner sig i en tillbyggnad. Allt är nyinrett, hygieniskt och snyggt. Man köper inte för pengar, kvinnorna erhåller kött på arbetsintyg. De behöver inte betala någonting, inga prestationsgrader erfordras. Man tillhör gemenskapen, kollektivet, det är nog för att erhålla kött och andra livsmedel.

Befolkningen har inga pengar och behöver inte heller några. Milismän kommer till CNT:s syndikatsexpeditioner för att köpa frimärken. De betalar med pengar; civilbefolkningen lämnar sina brev utan pengar eller märken. Kollektivkommittén sörjer för att de avsändas. Platsen har 4.500 invånare och ligger i distriktet Alcoriza. CNT är den dominerande organisationen, och till den är bl. a. 700 familjeförsörjare anslutna. Kollektivet har 3.500 medlemmar, resten är individualister. FAI-grupper finns inte, Juventudes Libertarias har 180 medlemmar. Sedan någon månad har även UGT och republikanska vänstern några medlemmar.

Byn är rik – i kassan finns 23.000 pesetas – och ren och vacker. Man producerar olja, säd, potatis, vin och frukt. Huvudprodukterna är olja och frukt. Av olja produceras årligen 1.750 kilo. Tidigare fanns här ett fåtal storgodsägare, vars egendomar beslagtogs efter den 19 juli.

Kollektivisterna och individualisterna arbetar fredligt bredvid varandra. I byn finns två kaféer, ett är kollektiviserat, det andra inte. Här samlas på kvällen arbetarna i ljusa behagliga rum, prydda med CNT- och FAI-affischer, för att dricka kaffe, diskutera och läsa tidningar. En sorts klubbbrum alltså.

Ett vackert uttryck för den kollektiva andan är den gemensamma frisörsalongen. Förr var bönderna och arbetarna skäggiga, nu finner man endast slätrakade ansikten. Rakningen är gratis. Var och en kan låta raka sig två gånger i veckan. Den prydliga salongen innehåller tolv frisörstolar. Vin utdelas med 5 liter i veckan per person. På livsmedel lider befolkningen ingen brist, inte heller på tyg eller kläder. Dagligen erhåller 40 personer tyger av olika slag.

Man har infört ett nummersystem, det går efter tur och ordning. Från Barcelona har man i utbyte mot olja förskaffat textilvaror. Arbetet är hårt, det fattas arbetskraft. 500 unga män, alla från CNT, är vid fronten och kämpa mot fascismen. Kollektiviseringen genomfördes omedelbart efter den 19 juli. Här är allt kollektiviserat, med undantag av ett par småaffärer, vilka ville förbli självständiga.

Apoteket tillhör kollektivet, dit också läkaren är ansluten. Han erhåller inga pengar, han försörjes av kollektivet.

Municipalrådet består av 6 medlemmar, 4 från CNT och 2 från Juventudes Libertarias. Ungdomen är särskilt aktiv. Den har tagit initiativet till en badstuga och ett bibliotek, ordnar möten och kulturaftnar. Biografen är kollektiviserad. Det bästa i byn är Ferrer-skolan. 1.233 barn erhåller undervisning. Skolhuset är ett före detta kloster. Tidigare fanns i byn 8 lärare.

CNT:s kollektiv har anställt ytterligare 10 och nu finns alltså i byn 18 lärare. En utomordentlig anda härskar mellan barnen och lärarna. Lärometoderna är moderna, resultaten utmärkta. Skolan uppehåller en liten smådjursfarm. För barn till milismän, som ligger vid fronten, ordnas kollektiva matsalar. Barn som visa speciell begåvning skickas bort för att fortsätta studierna vid lyséet i Caspe. 12-14 barn kommer härvid i fråga. Kollektivet svarar för kostnaderna.

Även "individualisterna" drar nytta av kollektivet. De behöver inte betala hyra eller lyse. Byn har en egen kraftanläggning, som drivs med vattenkraft. Man respekterar småbonden, som ännu inte insett kollektivismens fördelar. Kollektivisterna är nöjda med resultaten. Förr var det hungersnöd under månaderna april, maj och halva juni. I dag är det bättre, levnadsstandarden är högre. Alla hantverkare tillhör kollektivet. Smådjursavel drivs individuellt; varje bonde håller sig med ett svin.

Tidigare fanns här en bankfilial. I dag är banken stängd. 70.000 pesetas beslagtogs, dvs. övertogs av lokalbefolkningen. För dessa pengar anskaffar man nödvändiga varor utifrån.

Bönderna eller lantarbetarna arbeta i grupper på tio man. Marken är indelad i zoner. Varje grupp med en delegerad i ledningen bearbetar sin zon.

Hos befolkningen lever en stark anda av gemensamhet. Man tänker inte mera på att privat samla pengar eller ägodelar. Inte heller milismännen sänder sina pengar hem utan till kollektivet. Det är den stora familjen, som sörjer för alla gemensamt.

Oliete

Byn ligger vid floden Martin, en biflod till Ebro, i provinsen Teruel. De 2.200 invånarna var till största delen småbönder.

I kasernen fanns en gång civilgardister. Den 19 juli 1936 utbröt en mot den radikala be- folkningen riktad terror. En stor del av befolkningen, med undantag för CNT:s kända militanter, drog sig tillbaka ur byn. Några dagar efteråt kom de tillbaka. De hade förenat sig med en avdelning ur den antifascistiska CNT-kolonnen "Jubert" och förjagade civil- gardisterna. Med civilgardisterna flydde också några fascister. I den befriade byn stå kasernerna tomma, och tills i dag ha inga beväpnade styrkor dragit in. Två anarkister, som redan under Primo de Riveras diktatur var förföljda, är byns organisatörer. De levde under flera år som emigranter i Frankrike och återvände hem strax före den 19 juli. De var förtrogna med den anarkistiska ideologin, de förstod att skilja olika socialistiska teorier och system.

Deras lärar föll i god jordmån. Pi y Margalls och Anselmo Lorenzos idéer var kända i byn. Kollektivismen hade en lång lärotid bakom sig. Teorierna fanns, nu skulle de praktiseras. Sedan byn befriats från de beväpnade fascisterna beslöts att avskaffa "individualismen". Pengarna avskaffades. Jorden uppdelades i zoner för de av sig självt skapade arbetsgrupperna.

Smådjursbeståndet kunde bönderna behålla. Större djurbestånd i händerna på enskilda fanns inte. I några fall företogs en rättvisare uppdelning. En plan upprättades för skapandet av en kreatursfarm. Det nya kollektivistiska systemet fordrade att konsumtionen gjordes oavhängig produktionen. Var och en skulle erhålla nog att äta. Huvudproduktionen är olja. Fördelningen genomfördes så: 34 liter olja per person för resten av året, bönor och grönsaker obegränsat, en liter vin dagligen. Allt detta utdelades gratis. Varje vuxen person har därtill rätt att konsumera andra varor till ett värde av 0,40 pesetas per dag, 12 pesetas i månaden. För barn under 14 år gäller hälften av denna summa. Det gäller alltså beklädnad eller personliga behov (kaffe, tobak o.s.v.).

"Konsumtionsbutiken" är inredd i den f.d. kyrkan. Där förr sakristian var är nu en makaron- fabrik. Det var söndag då vi besökte byn. Under skördetiden arbeta alla på fälten. Kommun- förvaltningen beslöt att var och en, inte endast skördearbetarna, under skördetiden måste arbeta på söndagarna. Kyrkan, d.v.s. livsmedelskooperativen, annars stängd på söndagarna, var nu öppen. En rundgång därinne övertygade oss om att där fanns fullt upp av allting.

Ingen beklagade sig heller. Vi talade med apotekaren.

– I dag, förklarade han, förbrukas fem gånger mera medicin än tidigare. Medikamenterna kosta ju ingenting, och ingen vill gå omkring med sjukdom ...

Mjölk finns endast litet. Byn har 14 mjölkkor; man måste ha läkarattest om man vill ha mjölk. Det finns 149 sådana personer i byn, som erhålla mjölk utan ransonering på läkarattester. Man för noggranna böcker. De erhållna varorna införs i en konsumtionsbok. Men kooperativen för också in allt i sina böcker. När som helst kan fastställas hur mycket den och den har erhållit av livsmedel och förbrukningsartiklar.

Förbrukningen av arbetsverktyg och arbetsmateriel för snickare, smeder och andra hantverkare är statistiskt uträknat. Socialiseringen är fullständigt genomförd. Kollektivet arbetar mönstergillt.

Exporten, försäljningen av varor till andra kommuner och städer, uppgår månatligen till 35,000 pesetas. Dessa pengar användas för inköp av varor som inte framställas inom kommunen, men handelsbalansen är aktiv. Pengar användas endast för dessa yttre handelstransaktioner. Skatt betalas inte, ej heller ljus och hyra.

Arbetet på fälten företages i grupper. En klocka har man låtit hänga kvar i kyrktornet, de andra är borttagna. Den ringer morgon och middag, till arbete och matrast. För gruppdelegaterna vid de olika arbetslagen har man inköpt klockor, så att de kan hålla arbetstiden.

Förr arbetade småbönderna nästan ett halvt år på andra ställen. De kunde inte livnära sig i hemorten, då de inte hade tillräckligt med jord. Det har ändrat sig i detta hänseende. Kollektivets jord räcker till att försörja befolkningen. Nu fattas arbetskraft, flera hundra unga män är ute vid fronten. Dessa frontkämpar känna sig

också som medlemmar och barn av kommunen. 5000 pesetas ha de sänt till den kollektiverade kommunen. De vilja sända mer, så att kommunen skall kunna inköpa nya lantbruksmaskiner.

Medlemmarna i kollektivkommittén är begeistrade anarkister. De ha tagit ett storslaget initiativ. I platsens omgivning har man funnit kol. Omedelbart grep man sig an med arbetet och undersökningarna. Olivolja sändes till Barcelona, och för pengarna köpte man maskiner, elektrisk ledningsmateriel, motorer och ett pumpverk. Aderton unga arbetare är sysselsatta i kolgruvan. Första januari 1937 satte man i gång. Ingen ingenjör, ingen tekniker var till hands. En av de båda emigranterna hade under sin långa emigrationstid arbetat i Nordfrankrikes kolgruvor. Sina erfarenheter ställde han i det nya företags tjänst. Spår och ledningar anlades, efter några veckor började brytningen. Produktionen uppgick efter någon tid till 1 järnvägsvagn om dagen. Produktionen kunde naturligtvis höjas, om det bara funnes nog maskiner och arbetskraft.

Tre byinnevånare, som under en längre tid övat kritik mot kollektivet uteslötos ur gemenskapen. Efter någon tid bad de att åter få bli upptagna.

Det finns intet municipalråd. Kollektivkommittén är det högsta rådet. Den förre alcaldens sekreterare är bydomare. Till den 19 juli 1936 var CNT den enda organisationen. Några månader senare grundade några forna anhängare av den katalanska vänstern ett syndikat av UGT. CNT ställde ett hus till syndikatets förfogande, och man respekterade varandra in- bördes. I maj 1937, när broderkampen utbröt i Barcelona, överföll några UGT-medlemmar en av CNT:s kommittémedlemmar på bygatan och sköt ned honom. Gärningsmannen flydde. CNT stängde UGT:s lokal, och medlemmarna gick alla över till CNT, där de tidigare varit organiserade. CNT är nu den enda organisationen på platsen. Naturligtvis finns det också FAI-grupper, fyra stycken, och en organisation av Juventudes Libertarias, med 130 medlemmar. Ungdomen har sina lokaler i det forna kommunalhuset. Man inrättar ett ateneum och ett offentligt bibliotek. Fängelset står tomt, det tjänar som lagerrum för byggnadsmateriel. Femtio kilometer västerut pågår kriget, men byn ligger i djupaste fred, den vakar över sin frihet och arbetar på sitt välstånd.

Över förhållandena mellan kollektivister och individuella fattades den 22 april ett beslut i kollektivet. Det lyder:

Alla kamrater, som inte är nöjda med kollektivet, ha full rätt att utträda och individuellt arbeta på sin jord. Men ingen får besitta mera jord än han själv med sina familjemedlemmar kan bearbeta eller med hjälp av kamrater, dock förutsättes härvid att denna hjälp inte får leda till utsugning av någon.

De individuella kamraterna få under inga förhållanden företaga sig något som kan skada kollektivet. I annat fall komma de att betraktas som kontrarevolutionärer. De kollektivistiska kamraterna respektera de individuella. Militanterna från båda arbetarcentralerna (UGT och CNT) är anhängare av kollektiviseringen och förplikta sig att göra allt som kan lända kollektivet till nytta.

Kollektivets kooperativ öppnar ett löpande konto för varje individuell, där värdet av de produkter man lämnar införes. Så vitt hans konto räcker får han lyfta de varor han behöver, och som inte kollektivet behöver för sina medlemmar.

Den individuelles kreatur få beta på kommunens betesmarker, varvid dock som vanligt måste tillses att planteringar o.d. inte skadas. Antalet kreatur, som varje individuell får föra till kommunens mark, får uppgå till 25 huvuden. De individuella förplikta sig att vara aktsamma om skörden.

Blir hos de individuella lantprodukterna eller, vid jordens bearbetning, vårdslöshet eller sabotage upptäckt, så ha de båda medlemmarna av rådet rätt att företaga åtgärder mot den eller de saboterande.

Det Anarkistiska Biblioteket

Augustin Souchy
Två jordbrukskollektiv i Aragonien
1965

Tidningen Brand #2-3 1965

sv.anarchistlibraries.net